

in dit nummer:

EERSTE KRM-MIJLPAAL BEREIKT

BEHEERPLAN VLAKTE VAN DE RAAN IN DE MAAK

NIEUWE WERKSTRUCTUUR OSPAR SLUIT BETER AAN BIJ KRM

NOORDZEEKUSTZONE: BROEDPLAATS, KINDERKAMER EN RUSTHUIS VOOR DE NATUUR

EUROPEES MARITIEM BELEID: MARIENE KENNIS VOOR SLIMME EN DUURZAME GROEI

FIMPAS ZOEKT NAAR CONSENSUS OVER BEHEER NATURA 2000-GBIEDEN OP ZEE

DEEP WATER HORIZON STIMULEERT SAMENWERKING TUSSEN OFFSHORE EN OVERHEID BIJ CALAMITEITENBESTRIJDING

NIEUWE IDON-SECRETARIS ABSPOEL STELT ZICH VOOR

LEVENDIGE DISCUSSIES OVER MONITORING, DUURZAME SCHEEPVAART EN VISSERIJ-INNOVATIES

VERKENNING VEILIGHEIDSGOPAVEN, EEN OEFENING IN SAMENWERKEN

december 2010, nummer 12

Eerste KRM-mijlpaal bereikt

In december 2010 levert Nederland de concepten op van de eerste producten voor de Kaderrichtlijn Mariene strategie. Het gaat om de Initiële Beoordeling en de Goede Milieutoestand. De KRM is in juli 2010 opgenomen in de Nederlandse wetgeving. Naleving van de Europese regels is nu een nationale juridische verplichting. Ook de afspraken die tijdens de OSPAR-ministersconferentie zijn gemaakt over beschermde gebieden, afval in zee en bescherming van de bio-diversiteit, zijn relevant voor de KRM en de verdere implementatie daarvan.

De KRM verplicht de lidstaten tot het opleveren van de eerste producten in 2012: de Initiële Beoordeling van de toestand van de zee, en de vaststelling van wat de Goede Milieutoestand (GMT) is. Van 2012 tot 2015 is er gelegenheid de maatregelen om de kwaliteitsdoelen te halen uit te werken en te monitoren. Deze maand, december 2010, levert Nederland de concepten van de Initiële Beoordeling en de GMT op. Hoe is de toestand van de zee nu, hoe moet die worden en hoe bereiken we dat? Voer voor politieke discussie en internationale afstemming.

DRIE SCENARIO'S

Inmiddels is op de departementen ook al de discussie gestart over de verschillende scenario's voor het invullen van de KRM. Kies je voor de maximale variant, waarin alles wordt gestopt wat Nederland internationaal heeft afgesproken? Dat houdt in dat ons land op alle onderdelen van het mariene milieu extra inzet gaat plegen. Daar zal de regering dan ook extra geld voor moeten vrijmaken. De minimale variant houdt in dat er niets extra's gebeurt bovenop wat in het Nationaal Waterplan is beschreven. En dan is er nog een tussenvariant. De GMT is afgeleid van elf elementen (afval, onderwatergeluid, exoten et cetera). In de tussenvariant zet ons land extra in op een paar van die elementen. De departementen werken de drie scenario's uit en onderbouwen ze met inschattingen van milieuwinst, politieke kansen en risico's en financiële gevolgen.

INTERNATIONALE WERKGROEPEN

Om het KRM-proces te ondersteunen, hebben de EU-lidstaten twee extra werkgroepen in het leven geroepen: de ene houdt zich bezig met onderwatergeluid in zee, de andere met afval in zee. Onderwatergeluid in zee is een cruciaal thema dat alle lidstaten voor grote uitdagingen stelt, omdat er eigenlijk nog weinig over bekend is. Hetzelfde geldt voor het afvalprobleem.

Zolang niet duidelijk is waar het afval vandaan komt, is het probleem moeilijk aan te pakken. Een internationale werkgroep van experts en beleidmakers heeft nu opdracht gekregen na te gaan welke kennis voorhanden is, welke nog ontbreekt en welke opties er zijn voor de oplossing van het afvalprobleem. Dat moet resulteren in een advies aan de lidstaten. In het advies moet ook staan welke succesvolle initiatieven er al zijn, want er gebeurt al het een en ander. In veel landen worden stranden schoongemaakt, spreekt de overheid de scheepvaart aan, en probeert men te voorkomen dat het afval van land de zee ingaat. De Nederlandse kustgemeenten hebben samen een actieplan gemaakt en ook het bedrijfsleven zit niet stil: zo is er biologisch afbreekbaar plastic in de maak. Maar al die activiteiten zijn erg versnipperd en het overzicht ontbreekt.

In principe moet de werkgroep eind 2011 met resultaten komen. Een half jaar later, in juli 2012 moeten de lidstaten immers hun eerste producten voor de KRM opleveren en daar moet de informatie van de werkgroep in zijn verwerkt. In feite is er echter sprake van een continu proces en geven de werkgroepleden nu al voortdurend belangwekkende informatie aan hun nationale achterban door.

NAAR ÉÉN STAKEHOLDERPROCES

De uitvoering van de KRM kan uiteraard niet zonder participatie van stakeholders. Ook op dat vlak is nieuws te melden. Want niet alleen voor de KRM wordt een beroep gedaan op de stakeholders. Ook programma's en projecten die bezig zijn met Natura 2000, het visserijbeleid en de windmolenparken op zee betrekken daar stakeholders bij. Vaak gaat het om dezelfde organisaties en personen. Zo kan het gebeuren dat een vertegenwoordiger van bijvoorbeeld Stichting de Noordzee in één maand tijd vijf bijeenkomsten kan bijwonen die allemaal over de Noordzee gaan, maar voor een ander onderwerp. Zou het niet mogelijk zijn om daar één stakeholdersproces van te maken? De projectleiders van de grote Noordzee-projecten gaan dat in december 2010 bespreken.

BIO-DIVERSITEIT

Intussen is ook bij de nieuwe Tweede Kamer interesse ontstaan voor OSPAR en de KRM. Kamerleden stelden hier onlangs verschillende vragen over. Ze refereerden onder andere aan de conclusies van de recente conferentie in Nagoya van landen die de Conventie over Biologische Diversiteit (CBD

Lees verder op pagina 2

KADERRICHTLIJN MARIENE STRATEGIE

De KRM verplicht elke Europese lidstaat tot het vaststellen van een mariene strategie die is gericht op bescherming, behoud en herstel van het mariene milieu (een goede milieutoestand van de Noordzee). Daarbij wordt tevens een duurzaam gebruik van de Noordzee gegarandeerd. Door KRM-descriptoren concreet te koppelen aan volksgezondheid, recreatie en economische groei, kunnen flinke stappen worden gezet om de negatieve effecten van menselijk gebruik van de zee te minimaliseren. Bestaande afspraken ten behoeve van het mariene milieu krijgen meer zeggingskracht door de juridische verplichting die de KRM met zich meebrengt. Los van de Mariene strategie die uiteindelijk wordt gekozen, zal de KRM zorgen voor een overzicht van alle beleidsafspraken, regelgeving, en internationale toezeggingen die het mariene milieu direct of indirect beïnvloeden, en zal het de uitvoering daarvan stimuleren en versnellen. De implementatie van de KRM geschiedt in twee fasen: de voorbereidende fase tot 2015, en de uitvoerende fase vanaf 2016. De voorbereidende fase is opgesplitst in de periode 2010-2012 en de periode 2012-2015.

Opgave 2010-2012

- Juridische implementatie van de KRM (15 juli 2010 gereedgekomen).
- Nationaal traject tot Initiële Beoordeling (IB) en vaststellen Goede Milieutoestand (GMT) en daarbij behorende indicatoren (2010 eerste concept, 2012 gereed)
- Internationaal/OSPAR-traject voor vergelijking en afstemming van strategieën voor de Noordzee (doorlopend tot 15 juli 2012).

Opgave 2012-2015

- Nationaal vaststellen van maatregelenpakketten op basis van de Initiële Beoordeling, de Goede milieutoestand en bijbehorende doelen en indicatoren.
- OSPAR: vergelijking van resultaten en voorkomen van blokkerende tegenstelling bij de invulling van de Mariene strategie in andere landen.
- Gereedmaken van een monitoringprogramma voor de verschillende onderdelen van de Mariene strategie.

Retouradres:

RWS Dienst Noordzee
Postbus 5807
2280 HV Rijswijk

Het Interdepartementaal Directeurenoverleg Noordzee (IDON) is een samenwerkingsverband tussen de ministeries van Buitenlandse Zaken, Defensie, Financiën, Economische Zaken Landbouw en Innovatie (EL&I), Infrastructuur en Milieu (IenM)

COP) hebben onderschreven. De conferentie signaleerde toenemende dreigingen voor mariene biodiversiteit. De kamerleden wilden onder andere van de staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu weten of deze naar aanleiding hiervan bereid is aanvullende maatregelen te nemen. De staatssecretaris wees er in zijn antwoord op dat de primaire verantwoordelijkheid voor biodiversiteit ligt bij de minister van Economie, Landbouw en Innovatie. Vanuit IenM zullen geen aanvullende maatregelen worden genomen. Hier is ook geen budget voor gereserveerd. Mariene biodiversiteit zal worden uitgewerkt bij de implementatie van de Kaderrichtlijn Mariene strategie. Biodiversiteit is een van de descriptors om een goede milieutoestand in de Noordzee te beschrijven en na te streven, aldus de staatssecretaris.

MEER INFORMATIE:

Josefien van de Ven

(I en M, DG Water)

Telefoon 070 351 79 94 of 06 212 27 248

Josefien.vdVen@minvenw.nl

Beheerplan Vlake van de Raan in de maak

Rijkswaterstaat gaat een beheerplan opstellen voor het Natura 2000-gebied Vlake van de Raan. Dit gebeurt in samenwerking met het ministerie van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie en met de belanghebbenden.

In december 2008 heeft Nederland vier mariene gebieden bij de Europese Commissie aangemeld als Habitatrichtlijn-gebied. Alle vier hebben ze bijzondere ecologische waarden. Eén van deze gebieden is de Vlake van de Raan, het zeegebied tussen de Voordelta en de Belgische grens. De Vlake is ook aangemeld als beschermd gebied in het kader van OSPAR, het verdrag voor de bescherming van het Noord-Atlantische mariene milieu.

DRIE JAAR DE TIJD

Inmiddels is de bescherming van de Vlake van de Raan vastgelegd in een ontwerp-aanwijzingsbesluit. Definitieve aanwijzing volgt binnenkort. De Natuurbeschermingswet schrijft voor dat er drie jaar na vaststelling van het definitieve aanwijzingsbesluit een beheerplan moet liggen. Daarvoor is de grootste beheerder verantwoordelijk. Dat is in dit

geval Rijkswaterstaat. In het beheerplan worden maatregelen opgenomen die erop gericht zijn de aangewezen natuurwaarden van de Vlake van de Raan te beschermen. Daarnaast wordt beschreven onder welke voorwaarden welke gebruiksfuncties mogelijk zijn zonder dat er vergunning op basis van de Natuurbeschermingswet nodig is.

ZANDBANKEN, ZEEHONDEN EN TREKVISSEN

De Vlake van de Raan loopt van de Belgische grens in het zuiden tot aan het Natura 2000-gebied Voordelta in het noorden. In het oosten grenst het aan Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe. Zeewaarts vormt de doorgaande NAP – 20 meter-dieptelijn de grens.

Het gebied wordt aangewezen ter bescherming van het habitattypen 'permanent overstroomde zandbanken', Noordzee-kustzone (H1110B), de soorten gewone zeehond, grijze zeehond en bruinvis en de trekvisserij fint, rivierprik en zee-prik. De belangrijkste gebruiksfuncties zijn visserij, scheepvaart en bagger- en stortactiviteiten.

Om tot een beheerplan te komen worden deelproducten ontwikkeld, zoals de uitwerking van de instandhoudingsdoelen in omvang, ruimte en tijd en de Nadere Effectanalyse. Daarin wordt nagegaan wat voor invloed de huidige gebruiksfuncties hebben op het halen van de instandhoudingsdoelen.

Het Productschap Vis en de Zeeuwse Milieufederatie hebben al aangegeven nauw betrokken te willen zijn bij het opstellen van het beheerplan. De Zeeuwse Milieufederatie neemt op zich de gezamenlijke inbreng van de natuurorganisaties te bundelen. Natuurlijk worden ook andere belanghebbenden betrokken bij het beheerplanproces.

VOOR MEER INFORMATIE:

Peter Heslenfeld

(I en M, RWS Noordzee)

telefoon (070) 336 66 05

peter.heslenfeld@rws.nl

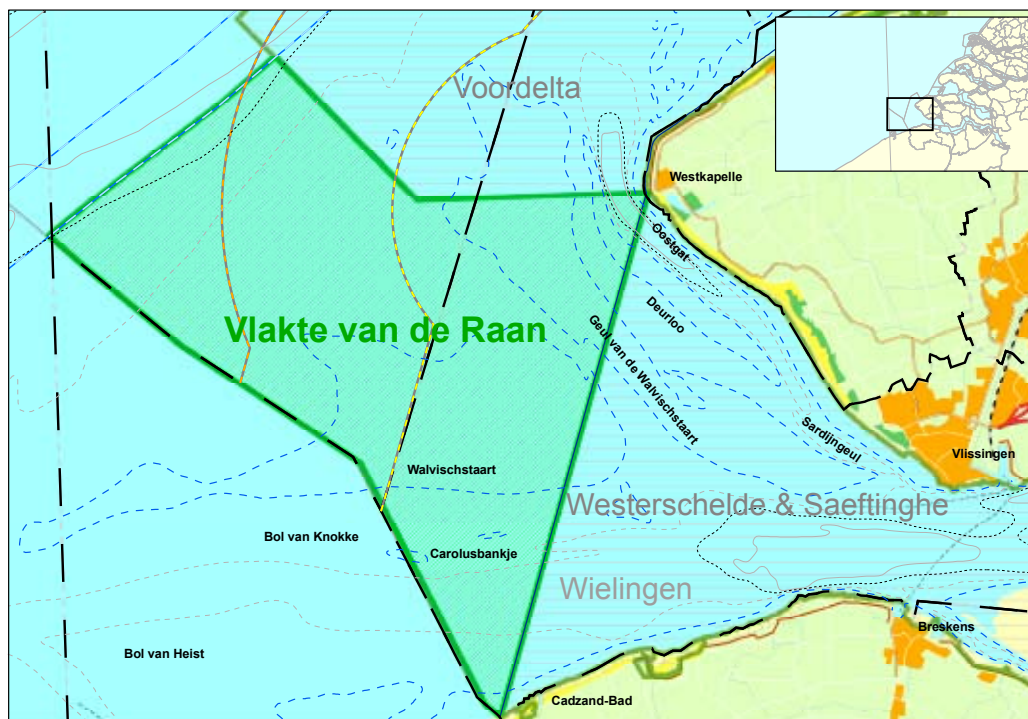
Vincent van der Meij

(EL & I)

telefoon: (070) 378 56 61

v.van.der.meij@minlnv.nl

<http://www.noordzeenatura2000.nl>

Nieuwe werkstructuur OSPAR sluit beter aan bij

Van 20 tot 24 september vond weer een OSPAR-ministersconferentie plaats, dit keer in Bergen (Noorwegen). In het begin van de week troffen de ambtenaren nog de laatste voorbereidingen, de laatste twee dagen schoven ook de ministers van de OSPAR-landen aan. Belangrijke onderwerpen waren de relatie met de Kaderrichtlijn Mariene strategie, het Quality Status Report 2010 en de werkstructuur van OSPAR. Ook deed de conferentie aanbevelingen om bepaalde verontreinigende en versturende activiteiten op zee te reguleren en bedreigde soorten beter te beschermen.

Zoals bekend speelt OSPAR een rol bij de internationale afstemming over de uitvoering van de Kaderrichtlijn Mariene strategie (KRM). Om beter aan te sluiten bij de KRM heeft OSPAR de werkstructuur van de organisatie aangepast. Gekozen is voor een andere indeling van de thematische werkgroepen door sommige groepen samen te voegen. Een coördinatiegroep moet ervoor zorgen dat de integratie van de thema's soepel verloopt. De thema's waarmee OSPAR zich bezighoudt blijven voor het overige dezelfde. Dat zijn biodiversiteit en ecosystemen, eutrofiëring, gevaarlijke stoffen, olie- en gasindustrie off shore en radioactieve

stoffen. Maar OSPAR heeft nu een directe link gelegd tussen deze thema's en elementen die de Goede Milieutoestand uit de KRM bepalen. De verdere internationale afstemming voor het uitvoeren van de KRM zal via OSPAR plaatsvinden.

QUALITY STATUS REPORT 2010

Een hoogtepunt van de conferentie was het aannemen van het Quality Status Report 2010. Dit rapport beslaat de periode 1998-2008. Het beschrijft de kwalitatieve toestand van het zeemilieu in de Noordoost-Atlantische wateren. Er staat in wat OSPAR heeft kunnen bijdragen aan verbetering van

de milieukwaliteit en welke andere maatregelen nodig zijn. Het rapport vormt mede de wetenschappelijke basis voor de Initiële Beoordeling in het kader van de KRM. De Noordzee is de drukste OSPAR-regio. Het gebruik van de Noordzee neemt nog steeds toe, met alle cumulatieve effecten van dien. De belangrijkste problemen die het rapport hier signaleert zijn de visvangst, inclusief de bijvangst, en de verstoring van de zeebodem. Ook veranderingen in het ecosysteem als gevolg van de klimaatverandering baren zorgen. Klimaatverandering kan bijvoorbeeld leiden tot verstoring van het voedselweb voor vogels, als die verder

uit de kust hun eten moeten zoeken. In de Noordzeekustzone springen verder de problemen van eutrofiëring en verontreinigen van het sediment in het oog. De oplossingen hiervoor moeten op het land worden gezocht (Kaderrichtlijn Water, Nitraatrichtlijn).

BIJDRAGE AAN NAGOYA

De conferentie heeft het principebesluit genomen om nieuwe beschermde gebieden vast te stellen met een totale oppervlakte van 433.000 km². Een groot deel daarvan, 285.000 km², bestaat uit zes gebieden die buiten de nationale jurisdictie van de

Noordzeekustzone: broedplaats, kinderkamer en rusthuis voor de natuur

De opgave voor natuurbescherming in de Noordzeekustzone komt in essentie neer op het volgende: creëer zulke omstandigheden dat het een goede broedplaats, kinderkamer en zelfs rusthuis wordt voor soorten. Kortom, een leefgebied met alle ruimte voor met name broedvogels op het strand, foeragerende vogels op en langs de zee, opgroeiende jonge vis en langlevende schelp- en weekdieren op de zeebodem. Dit vraagt om aanvullende maatregelen in het Natura 2000-beheerplan.

In de aanloop naar het opstellen van het Natura 2000-beheerplan voor de Noordzeekustzone worden twee belangrijke analyses van het gebied opgesteld: de uitwerking van de natuurdoelen en de toetsing van het bestaand gebruik. De eerste rapportage ziet nog net dit jaar het licht.

UITWERKING NATUURDOELEN

Het onafhankelijke onderzoeksinstituut Wageningen UR IMARES heeft in opdracht van Rijkswaterstaat Noordzee de natuurdoelen, zoals die zijn opgenomen in het Wijzi-

gingsbesluit Noordzeekustzone van het ministerie van EL&I, uitgewerkt in omvang, ruimte en tijd. Daarbij is het hele gebied onder de loep genomen, met alle te beschermen habitats, zeezoogdieren, vissen en vogels. IMARES keek naar wat waar voorkomt, wat de trends zijn, hoe het zit met de bestaansvoorwaarden ('ecologische randvoorwaarden') en de potenties, en hoe zich dat allemaal verhoudt met de gestelde doelen (kans van slagen op doelrealisatie). Van sommige habitats en soorten is bekend dat ze er goed voorstaan (zoals embryonale duinen, gewone zeehond, aalscholver, bergeend). Maar veel andere staan er minder gunstig of zelfs ongunstig voor. Zo zijn de potenties van de gehele zeebodem tot een diepte van 20 meter (de permanent overstroomde zandbanken), die als voedselbron voor schelpdieretende zee-eenden en als 'kinderkamer' voor vis moet functioneren, ronduit slecht. Datzelfde geldt voor de voor strandbroeders als dwergstern en strandplevier geschikte strandzones in de broedtijd. In dit soort gevallen is het voor doelrealisatie nodig om aanvullende maatregelen op te nemen in het beheerplan. Meestal zal dat dan neerkomen op het terugdringen van menselijke verstoring. Dus geen bodemberoering meer door visserij of kustsuppleties, en in de broedtijd lokaal afsluiten van het strand. Rust is het devies.

PRIORITEIT VOOR KANSRIJKE ZONES

IMARES stelt in zijn rapportage voor om prioriteiten te stellen bij het beschermen van de natuur in de Noord-

Embryonale duinen

Kansrijke zones met de hoogste prioriteit voor natuurbescherming in de Noordzeekustzone (concept). (Bron: rapport "Natura 2000-doeluitwerking Noordzeekustzone", R.Jak et al., Wageningen UR IMARES 2010, in prep.).

zeekustzone. De hoogste prioriteit wordt gelegd bij als kansrijk gekwalificeerde zones, verspreid over het gebied. Dit zijn (zie kaart):

- de gehele kustzee, gezien het feit dat hier jonge vis opgroeit en het een foerageergebied voor zeezoogdieren is
- de relatief diepe delen van de kustzee, omdat dit een leefgebied voor zeehonden en bruinvis is. Ook is er een groot aanbod van schelpdieren en daarmee zijn het foerageergebieden voor zee-eenden. En het zijn potentiële leefgebieden voor langlevende bodemdieren
- stranden, droogvallende platen en slikken (Razende Bol ten zuidwesten van Texel, westelijke punten van Vlieland en Terschelling). Dit zijn belangrijke rust-, foerageer- en (potentiële) broedgebieden voor vogels. Tevens zijn het rust- en voortplantingsge-

bieden voor de grijze zeehond.

- embryonale duinen en begroeide stranden (oostpunt van Ameland, noordwestpunten van Ameland, Schiermonnikoog, Rottumerplaat). Hier komen groene stranden voor; het zijn broedplaatsen voor vogels en het zijn potentiële voortplantingsgebieden voor de grijze zeehond.

Voor deze kansrijke zones zullen de belangrijkste natuurbeschermingsmaatregelen worden geformuleerd in het Natura 2000-beheerplan voor de Noordzeekustzone.

VOOR MEER INFORMATIE:

Hans Lammers

(IenM, RWS Noordzee)

Telefoon 070 336 67 79 of 06 250 93 970

hans.lammers@rws.nl

KRM

OSPAR-landen vallen. Dit principebesluit is de bijdrage van de OSPAR-landen aan het Jaar van de biodiversiteit. Het is aangeboden aan de conferentie van de VN-Conventie voor de Biodiversiteit in Nagoya. De komende jaren moet in overleg met relevante internationale organisaties (onder andere met de Internationale Seabed Authority, ISA) worden vastgesteld welk beheerregime voor deze gebieden zal worden ingesteld. Vorig jaar is er al een workshop geweest om de mogelijkheden te verkennen.

BETERE BESCHERMINGSMATREGELEN

Het ongeluk met het olieboorplatform in de Golf van Mexico heeft wereldwijd veel aandacht getrokken. Besloten is om tijdens de OSPAR-commissievergadering van 2011 op basis van de analyses van oorzaken en effecten van deze ramp en de situatie rond

regelgeving in het OSPAR-gebied na te gaan of er voor de Noordoost-Atlantische Oceaan aanvullende studies en eventueel betere regelgeving nodig zijn. Vooral de in Bergen aanwezige milieuorganisaties drongen daar sterk op aan en ook de Europese Commissie heeft zich in dat verband actief getoond. Het onderwerp is complex omdat naast milieuaspecten ook veiligheidsaspecten meespelen.

PLASTIC IN NOORDSE STORMVOGEL

Op de conferentie is afgesproken op korte termijn voortgang te boeken bij de bestrijding van zwerfvuil op zee. Dit is één van de elementen die de Goede Milieutoestand (KRM) bepalen. Voor de Noordzee zijn al veel gegevens verzameld. De KIMO, het Europese samenwerkingsverband van kustgemeenten, vroeg op een bijzondere manier

aandacht voor dit probleem. Een onderzoeker ontleedde in de conferentiezaal vol ministers een dode Noordse stormvogel. Het was voor veel aanwezigen een openbaring om te zien hoeveel plastic er in de vogelmaat zat. De richtlijn voor de Noordzee is dat minder dan 10 procent van de Noorse stormvogels niet meer dan 0,1 gram plastic in de maag mag hebben. De werkelijkheid zit daar een stuk boven. De aange troffen hoeveelheid plastic blijft de laatste jaren constant. Een afvalvrije zee is dus nog ver weg.

Deze demonstratie leidde tot een levendige discussie tussen de ministers. De komende jaren staat het onderwerp weer hoog op de OSPAR-agenda. Er zal worden gewerkt aan kwantitatieve doelstellingen en een inschatting van de effectiviteit van mogelijke maatregelen tegen zwerfvuil.

VOLGENDE BIJEENKOMST

Wanneer de volgende OSPAR-ministersconferentie zal zijn, ligt nog niet vast. In ieder geval wordt gezocht naar een datum die ook relevant is binnen de implementatiecyclus van de KRM. Waarschijnlijk zal worden gestreefd naar een gezamenlijke conferentie met HELCOM, de organisatie van Oostzeelanden. Een aantal landen is zowel van OSPAR als van HELCOM lid.

MEER INFORMATIE:

Carien van Zwol

(IenM, DG Water)

Telefoon 070 351 79 94

carien.van.zwol@minvenw.nl

Europees maritiem beleid: mariene kennis voor slimme en duurzame groei

De Europese Commissie werkt in overleg met de EU-lidstaten gestaag door aan de ontwikkeling en uitwerking van het geïntegreerde mariene beleid, zoals dat in oktober 2007 is vastgelegd in het zogenoemde Blauwboek en het onderliggende actieplan. Recent is in dit kader een initiatief genomen op het punt van mariene kennis.

Op 8 september 2010 presenteerde de Europese Commissie haar Mededeling 'Mariene kennis 2020; mariene data voor slimme en duurzame groei'. De Mededeling beoogt de opzet van een zoveel mogelijk geïntegreerd Europees marien observatie- en datanetwerk (EMODnet), opdat resultaten van marien en maritiem onderzoek door overheden en marktpartijen effectief en efficiënt kunnen worden gebruikt.

KENNIS ALS MOTOR VOOR GROEI

In algemene zin ziet de Commissie kennis als een motor voor duurzame groei in de wereldwijde netwerkeconomie en als belangrijk voor de totstandbrenging van slimme groei in de Europese Unie. Dit geldt in het bijzonder ook voor kennis van de zee en de oceanen. 'Mariene kennis' is mede daarom één van de drie 'horizontale' instrumenten van het geïntegreerde maritieme beleid. Gedegen mariene kennis kan ook bijdragen tot de verwezenlijking van de twee andere instrumenten: maritiem ruimtelijke ordening en geïntegreerd maritiem toezicht.

Toekomstige veranderingen in oceaansystemen, hun effect op menselijke activiteiten, en de gevolgen die deze effecten op het menselijke gedrag op hun beurt weer voor de oceanen hebben, kunnen niet worden ingeschat zonder te weten hoe dat systeem nú werkt en hoe het in het verleden heeft gewerkt. Kennis is nodig om een goede milieustatus te kunnen bereiken voor de mariene wateren, in overeenstemming met de Kaderrichtlijn mariene strategie (KRM). Kennis is daarnaast ook essentieel bij de binnen de EU beoogde nadere samenhang tussen marien en maritiem beleid.

KENNIS VERZAMELEN

De Europese lidstaten verzamelen reeds veel mariene gegevens, al dan niet op basis van een wettelijke verplichting. Zo verplicht de Kaderrichtlijn mariene strategie de lidstaten te zorgen voor 'de vaststelling en uitvoering van gecoördineerde monitoringprogramma's voor de voortgaande beoordeling van de milieutoestand van hun mariene wateren'. Ook zijn de lidstaten onder meer verplicht om visserijgegevens te verzamelen, te beheren en te leveren voor wetenschappelijk advies, en moeten kustautoriteiten informatie verzamelen, gebruiken en uitwisselen om besluitvorming te onderbouwen en om de betrokkenheid van het publiek te verzekeren.

De Commissie schat de huidige kosten van verzameling van mariene gegevens door de lidstaten op zo'n 1,5 miljard euro per jaar. Zij verwacht dat met een operationeel kennisnetwerk op langere termijn flink op de totale kosten kan worden bespaard, tot wel 300 miljoen euro op jaarbasis.

DOELEN

De Commissie wil tenminste drie doelen verwezenlijken:

Het reduceren van de operationele kosten en wachttijden voor gebruikers van mariene gegevens, vooral om het particuliere bedrijfsleven te helpen om te concurreren in de wereldeconomie en te voldoen aan de uitdagingen op het punt van duurzaamheid, om de kwaliteit van de openbare besluitvorming op alle niveaus te verbeteren en om het mariene wetenschappelijke onderzoek te versterken;

Het vergroten van de concurrentie en innovatie onder (her-)gebruikers van mariene gegevens door ruimere toegang tot snel beschikbare, samenhangende en kwalitatief goede mariene gegevens;

Het verminderen van de onzekerheid omtrent de kennis van de oceanen en de zeeën, waardoor een steviger basis wordt geboden voor het omgaan met toekomstige veranderingen.

OPERATIONELE ARCHITECTUUR

Voor het verwezenlijken van deze doelen is een gerichte operationele architectuur nodig. De uiteindelijke vorm daarvan hangt af van de operationele ervaring die wordt opgedaan met lopende projecten en initiatieven. Maar de Mededeling noemt reeds enkele van de elementen die in die architectuur zouden moeten worden opgenomen, zoals:

Europese mariene gegevens worden momenteel verzameld voor een specifiek doel – bijvoorbeeld voor veilige navigatie of visserijbeheer – maar er wordt gestreefd naar een model waarbij het van meet af aan de bedoeling is de gegevens voor meerdere doeleinden te gebruiken;

Gegevens moeten zo dicht mogelijk bij de bron worden bewaard. Ze moeten op een juiste manier worden bewaakt in geaccrediteerde datacentra. De verwerking van persoonsgegevens, zoals gedefinieerd in de Richtlijn gegevensbescherming, moet volgens in die richtlijn gestelde eisen plaatsvinden;

Een doeltreffende Europese infrastructuur voor mariene gegevens moet ook een aantal thematische 'gegevensordeningsgroepen' omvatten die de gegevens 'ordenen'. Een thematische gegevensordeningsgroep is een consortium van organisaties die gegevens over een specifiek thema ordenen, zoals bijvoorbeeld geologische lagen of chemische contaminanten;

Om tot een duurzaam functioneren van mariene observatiesystemen te komen, en om essentiële tekortkomingen in deze systemen te achterhalen, is een geïntegreerd beeld op zeebakkenniveau nodig. Daartoe wordt van bestaande organisaties, zoals de regionale zeeverdragen, regionale adviesraden voor de visserij en EuroGOOS een bijdrage verwacht;

Voor de kennisarchitectuur is een besluitvormingsproces nodig om uit te maken welke gegevens worden verzameld en hoe die worden geordend. Ook moet een secretariaat worden opgericht om het proces te administreren.

De Mededeling 'Mariene kennis 2020' kondigt voor de periode 2011-2013 een aantal vervolgstapjes aan, waaronder instelling van een coördinerend secretariaat, verbetering van bestaande instrumenten, ontwikkeling van standaarden voor kwalitatief betere en betrouwbaardere informatie, uitwisseling tussen verschillende maritieme en mariene sectoren, instelling van een Europees netwerk voor kennisvervaarders en -gebruikers en instelling van een expertgroep van de lidstaten.

kers en instelling van een expertgroep van de lidstaten.

NEDERLAND POSITIEF

De Nederlandse overheid staat in beginsel positief ten aanzien van de Mededeling en de beoogde vervolgstappen. Zij zijn in lijn met het in april 2007 vastgestelde Nederlandse kabinetsstandpunt inzake het Groenboek Europees Maritiem Beleid, waarin in algemene zin nut en noodzaak van de integratie van data en kennis van het mariene milieu en maritieme activiteiten op Europees niveau werden onderschreven. Nederland is daarbij voorstander van de praktische aanpak van kennisvergaring en uitwisseling zoals met de kennisinfrastructuur van EMODnet wordt beoogd. De aangekondigde vervolgstappen en keuze voor een versterkt Europees netwerk hebben potentiële meerwaarde voor de uitvoering van de KRM, voor de kwaliteit van besluitvorming en voor de (maritieme) economie. Verder draagt betere informatie en kennis bij aan het reduceren van onzekerheid, bijvoorbeeld waar het de verwachtingen over de zeespiegelstijging betreft.

Nederland ziet nadrukkelijk ook kansen. Een goede Nederlandse positie in EMODnet kan leiden tot versterking van de eigen kennisindustrie en -infrastructuur. Bij reeds lopende en nog voorziene nationale inspanningen op het gebied van (integratie van) dataverzameling, beschikbaarstelling en hergebruik van mariene en maritieme kennis zal dan ook nadrukkelijk rekening worden gehouden met het Europese initiatief. Daarop is reeds ingespeeld door een stevige, deskundige Nederlandse inbreng in de voorbereiding van EMODnet, met name vanuit het Nederlands Oceanografisch Data Committee (NODC) en de daarin betrokken instituten en organisaties.

VOOR MEER INFORMATIE:

Kees Polderman,

IDON-coördinator Europees Maritiem Beleid
(I en M, DGLM)

Telefoon 070 351 15 68

kees.polderman@minvenw.nl

Lodewijk Abspoel

I en M, DG Water

Telefoon 070 351 71 15

lodewijk.abspoel@minvenw.nl

Harm Oterdoom

(I en M, RWS Waterdienst)

Telefoon 06 109 29 044

harm.oterdoom@rws.nl

RELEVANTE WEBSITES:

Europees Maritiem Beleid:

<http://ec.europa.eu/maritimeaffairs>

Kaderrichtlijn mariene strategie:

<http://www.noordzeeloket.nl/ems/>

Nederlands Oceanografisch Data Committee:

<http://www.nodc.nl>

FIMPAS zoekt naar consensus over beheer Natura 2000-gebieden op zee

Wat mogen vissers nog in de Natura 2000-gebieden die op het Nederlandse deel van de Noordzee zijn aangemeld? Om antwoord op die vraag te kunnen geven, riep DG Wouters van het ministerie van (toen nog) LNV in oktober vorig jaar de hulp in van de International Council for the Exploration of the Sea (ICES). ICES had immers ervaring met deze materie: in 2008 had de organisatie voor de Duitsers een soortgelijk project geleid.

Wouters sloot met ICES een FIMPAS-overeenkomst (FIMPAS staat voor Fisheries Measures in Protected Areas). Het doel van de overeenkomst is om te komen tot wetenschappelijk onderbouwde voorstellen voor visserijmaatregelen in de Natura 2000-gebieden in de Nederlandse EEZ. Dat zijn er drie: Doggersbank, Klaverbank en Friese Front.

Van belang is dat vissers, natuurbeschermingsorganisaties, wetenschappers en overheden betrokken zijn bij dit FIMPAS-project. Het is opgebouwd uit drie workshops, een adviestraject en een proces dat uiteindelijk moet leiden tot vaststelling door de Europese Commissie.

In februari van dit jaar vond de eerste workshop plaats, met als thema de beschikbaarheid van informatie. IMARES stelde een rapport op dat inzicht geeft in alle beschikbare informatie over de impact van visserij op de te beschermen habitattypes en soorten. De ongeveer veertig deelnemers – afkomstig uit verschillende Noordzee-landen – gebruikten de workshop om het rapport te toetsen en aan te vullen.

De tweede workshop vond deze zomer plaats. Deze keer analyseerden de deelnemers de conflicten tussen de belangen van de visserij en die van natuurbescherming. De derde workshop staat voor begin volgend jaar op de agenda. Eind januari zullen voorstellen worden besproken om te komen

tot maatregelen. Deze dienen uiteraard te zijn gebaseerd op de kennis die in het proces is verzameld. Ook moeten ze op instemming kunnen rekenen van de stakeholders.

DEELNAME STAKEHOLDERS

Deelname van vissers, natuurbeschermers, wetenschappers en overheden is cruciaal voor het slagen van FIMPAS. Wat dat betreft is het verheugend dat een behoorlijke delegatie van het Nederlandse bedrijfsleven de workshops heeft bijgewoond. Ook vertegenwoordigers van vissers uit de andere Noordzeestaten waren aanwezig, zij het in beperkte mate. Om juist hen erbij te betrekken wordt intensief contact gehouden met de *North Sea Regional Advisory Council* (Noordzee RAC, adviesorgaan voor de Europese Commissie) en met nationale vissersorganisaties.

Ook aan de betrokkenheid van natuurbeschermingsorganisaties wordt grote waarde gehecht. Daarom is positief dat vertegenwoordigers van het Wereld Natuur Fonds, de Britse Vogelbescherming (Bird Life) en Greenpeace acte de présence hebben gegeven. En dat Stichting de Noordzee relevante rapporten inbracht.

Wat betreft de wetenschappers, deze worden uitgenodigd op basis van hun specifieke expertise op het terrein van de visserij, economie of de ecologie van de Noordzee. Britse, Duitse en Belgische wetenschappers namen tot nu toe deel aan de workshops, evenals vertegenwoordigers van de Europese Commissie.

VERVOLG

Na de laatste workshop zal een voorstel met maatregelen worden gezonden aan de *Advisory Commission* van ICES. Deze commissie adviseert de staatssecretaris van EL&I. Als hij ermee instemt, legt de staatssecretaris het voorstel op zijn beurt voor aan de Europese Commissie – naar verwachting eind volgend jaar – met het verzoek de aanbevelingen van ICES om te zetten in Europese regelgeving. Dat is een taak voor de Europese Commissie, maar wanneer de EC zover zal zijn, is moeilijk te voorspellen. Na de inwerkingtreding van het Lissabon-verdrag is er in Brussel immers nogal wat veranderd op het gebied van verantwoordelijkheden en procedures – vooral wat betreft de verhouding tussen de EC en het Europees Parlement.

VOOR MEER INFORMATIE:

Ton IJlstra

(EL&I, programmadirectie Natura 2000)
Telefoon 070 378 56 20 of 06 154 19 683
a.h.ijlstra@minlnv.nl

Hans Nieuwenhuis

(EL&I, programmadirectie Natura 2000)
Telefoon 070 378 56 41
j.w.nieuwenhuis@minlnv.nl

Verkenning veiligheidsopgaven, een oefening in samenwerken

Het Deltaprogramma heeft tot taak na te gaan hoe we veilig kunnen worden en veilig kunnen blijven. In het deelprogramma Kust grijpen waterbeheerders en ruimtelijke planners van gemeenten en provincies deze kans aan om samen met het rijk niet alleen de veiligheid, maar ook de ruimtelijke kwaliteit te verbeteren. Ook de samenwerking tussen waterbeheerders onderling vaart er wel bij.

‘Veilig worden en veilig blijven’. Die maatschappelijk breed gedragen notie is de aanleiding om met alle betrokken overheden samen te onderzoeken hoe om te gaan met klimaatverandering en zeespiegelstijging. Daartoe is het Deltaprogramma in het leven geroepen, met een veelomvattende taak. De veiligheidsopgaven aan de kust zijn weliswaar urgent, maar niet acuut. Er is dus tijd om de veiligheidsvragen en hun oplossingen zo te benaderen, dat ze integraal deel worden van gebiedsbeleid dat ook andere kwaliteiten op een hoger plan

brengt. Ruimtelijke kwaliteit bijvoorbeeld. Die kans is in het Deltaprogramma Kust enthousiast opgepakt. De gedachte is dat het winst oplevert als we over de horizon van lopende beheerplannen heen een stuk verder in de toekomst kijken. Zeker als – vooruitlopend op structuurvisies en plannen – de kustbeheerders aan tafel zitten met beleidsmakers van het rijk en ruimtelijke planners van gemeenten en provincies. Dat is investeren in het voortraject. Een effectieve wijze om invulling te geven aan ‘beter en sneller’.

NATIONAAL KADER

Voor de toekomst van de kust is een nationaal kader in de maak bij het Deltaprogramma. Dit is een basis voor de kustprovincies om in 2011 hun visie op de toekomst van de kust te geven. Zowel DG Water, diensten van Rijkswaterstaat als waterschappen doen mee aan het proces. Rijkswaterstaat is in nauw overleg met DG Water het project ‘veiligheidsopgaven’ gestart. Doel is ervoor te zorgen dat kustbeheerdersbelangen voor de langere ter-

mijn worden meegenomen in de provinciale visietrajecten. Daarvoor moeten de kustbeheerders eerst voldoende scherp hun eigen belangen helder krijgen. Zij putten daarvoor uit de resultaten van lopend onderzoek en maken gebruik van *expert judgement*.

SAMENWERKING RIJK – WATERSCHAPPEN

In de praktijk van het beheer kan de samenwerking tussen rijk en waterschappen nog verder groeien en intensiever en effectiever worden. Waterschappen zijn veelal verantwoordelijk voor de waterkeringen die het achterland beschermen tegen extreme stormen en hoogwaterstanden. Rijkswaterstaat is verantwoordelijk voor het handhaven van de basiskustlijn, zodat functies en areaal aan de kust behouden blijven. Ook het laten meegroeien van het kustfundament met de zeespiegelstijging is een verantwoordelijkheid van het rijk. Die twee verantwoordelijkheden hangen nauw samen. Met voldoende zand in het kustfundament kan erosie beter worden voorkomen op plekken waar dat nodig is. Tot voor kort richtten rijk en waterschappen zich echter voornamelijk op hun eigen taken. Vanuit het besef van een gezamenlijke verantwoordelijkheid hebben Rijkswaterstaat en de waterschappen nu de samenwerking geïntensiveerd. Ze verkennen de winst die in de uitvoeringspraktijk is te behalen met

een gezamenlijke aanpak van de veiligheidsopgaven. In het voorjaar van 2011 zijn de eerste resultaten te verwachten.

MEER MAATSCHAPPELIJK RENDEMENT

Op basis van een duidelijk beeld van wat vanuit de veiligheidsopgave in het kustgebied nodig is, oriënteren Rijkswaterstaat en de waterschappen zich op kansen en obstakels in relatie tot andere functies van de kust en de belangen die daarmee zijn gemoeid. Dit om goed voorbereid aan tafel te komen bij provincies en gemeenten die verantwoordelijk zijn voor het ruimtelijk beleid en bij terreinbeheerders van natuurgebieden. De gedachte bestaat dat met slimmere suppletie methoden ook andere belangen dan veiligheid beter zijn te dienen. Ook kansen op innovatieve methoden en technieken in de keten zandwinning-zandsuppletie zijn onderwerp van de verkenning. Zeker in een tijd van bezuinigingen is het de moeite meer dan waard om na te gaan hoe met ‘hetzelfde zand’ méér maatschappelijke rendement is te halen én hoe innovaties kunnen bijdragen aan duurzame en betaalbare oplossingen.

MEER INFORMATIE:

Titia Kalker

(I&M, RWS Noordzee)
Telefoon 070 336 66 47 of 06 216 89 718
titia.kalker@rws.nl

Deep Water Horizon stimuleert samenwerking tussen offshore en overheid bij calamiteitenbestrijding

De Emergency Response Plans van de offshore-industrie moeten beter aansluiten bij de calamiteitenorganisatie van de Noordzee. Tevens moeten overheid en industrie vaker samen oefenen om beter gesteld te staan voor de gevolgen van een ramp met een olie- of gasplatform. Staatstoezicht op de Mijnen gaat samen met RWS Noordzee hierop toezien en komt met een kader voor de rampenbestrijdingsplannen van de offshore-industrie. Deze maatregelen zijn pogesteld n.a.v. de ramp met de Deep Water Horizon in de Golf van Mexico.

Bij het tragische ongeval met het boorplatform *Deep Water Horizon*, in april in de Golf van Mexico, kwamen elf opvarenden om het leven. Vervolgens duurde het vier maanden voor het lek in de bodem kon worden gedicht en de stroom olie en gas kon worden gestopt. Een hoeveelheid olie gelijk aan de inhoud van zo'n vijf miljoen vaten zorgde voor een enorme vervuiling, waarvan de directe gevolgen voor zowel de ecologie als de economie desastreus zijn. Onduidelijk is nog wat deze

grootste olieramp uit de geschiedenis voor de lange termijn betekent.

VEEGARMEN

Bij de bestrijding van de olie leverde ons land een bescheiden, maar belangrijke bijdrage in de vorm van materiaal en kennis. RWS Noordzee stuurde zes veegarmen, het bedrijfsleven stelde de mensen beschikbaar die de Amerikanen de werking konden uitleggen. Deze voor Amerika volstrekt nieuwe aanpak van oliebestrijding maakte indruk en heeft inmiddels geleid tot bestellingen bij de Nederlandse producent.

Sinds de ramp met de *Deep Water Horizon* wordt de offshore-industrie kritisch gevolgd en klinkt de roep om maatregelen en beter toezicht luider. President Obama kondigde zelfs een tijdelijke moratorium op diepzeeboren in de wateren rond Alaska af. En in Europa riep Eurocommissaris Oettinger de EU-leden op om de offshore-bedrijven die actief zijn in hun wateren te vragen wat de risico's hier zijn en welke maatregelen zij dan nemen. Duitsland heeft er intussen voor gezorgd dat diepzeeboren nu ook bij OSPAR op de agenda staat en dat OSPAR meer bevoegdheden krijgt als het gaat om diep-

zeeboren en offshore-activiteiten op de Noordzee.

WORST CASE-SCENARIO

In de Tweede Kamer zijn vragen gesteld aan de minister van IenM, als coördinerend beheerder van de Noordzee, en aan het Staatstoezicht op de Mijnen (SodM), als toezichthouder op de offshore industrie. Op zijn beurt heeft het SodM de offshore-industrie gevraagd om te rapporteren hoe zij hun boor- en putactiviteiten beheersen en hoe veilig dit gebeurt. Ook moesten zij hun *worst case*-scenario beschrijven en vaststellen in hoeverre de rampenbestrijdingsplannen en alle daarin genoemde voorzieningen adequaat zijn. De directeurs van de bedrijven kwamen hun bevindingen persoonlijk presenteren bij het SodM. Aanleiding voor dit alles was het rapport *Increased safety measures for energy development on the Outer Continental Shelf* dat de Amerikaanse Secretary of the Interior aan president Obama heeft gestuurd na de ramp in de Golf van Mexico.

SAMEN OEFENEN

Aangezien Rijkswaterstaat Noordzeenamens het SodM de *Emergency Response Plans* van

de offshore-bedrijven beoordeelt als het gaat om oliebestrijding, zijn enkele Noordzeemedewerkers uitgenodigd om bij sommige van deze presentaties aanwezig te zijn. Algehele conclusie was dat de wederzijdse verwachtingen ten aanzien van oliebestrijding beter moeten worden afgestemd en dat de *Emergency Response Plans* beter moeten aansluiten op de calamiteitenorganisatie van Noordzee.

De komende maanden stelt Noordzee samen met het SodM een kader op waar de rampenbestrijdingsplannen van de bedrijven aan moeten gaan voldoen. Tevens zal er regelmatig samen moeten worden geoefend zodat de diverse organisaties beter op elkaar zijn aangesloten. Dit moet de calamiteitenorganisatie van de overheid beter voorbereiden op de bestrijding van calamiteiten bij booractiviteiten op de Noordzee.

MEER INFORMATIE:

Geerd Drost

(IenM, RWS Noordzee)

Telefoon (070) 336 66 15

of 06 – 54 67 49 91

Geerd.drost@rws.nl

Nieuwe IDON-secretaris Abspoel stelt zich voor

Het Interdepartementaal Directeuren Overleg Noordzee kent een paar nieuwe gezichten. In dit nummer stellen we de secretaris voor. Lodewijk Abspoel volgde in april dit jaar Jurjen Keuning op. Lodewijk is enthousiast en gedreven en vertelt over zijn eerste ervaringen en indrukken. Ook blikt hij vooruit.

Hoe bevalt je nieuwe baan?

'In één woord geweldig. De Noordzee is een fantastisch werkterrein. Ik ben ooit begonnen bij de Commissie Waterbeheer 21e eeuw en merk nu dat ik de waterwereld een beetje heb gemist. Het Noordzeebeleid wordt steeds belangrijker. Er valt veel te doen en te verbeteren, daar help ik graag bij. Niet alleen binnen Nederland, maar ook in de samenwerking met de buurlanden en de EU.'

Wat heb je sinds april gedaan?

'Ik heb eerst het werkterrein verkend en kennism gemaakt met de mensen en de inhoud. Hoewel insiders de Noordzee zien als een ons-kent-ons-circuit, valt mij juist op hoeveel mensen er aan allerlei aspecten werken. Tel ik de mensen uit beleid, beheer, onderzoek, belangenbehartiging en marktpartijen die ik tot nu toe ontmoette bij elkaar op, dan kom ik uit op meer dan 100 mensen die op de eerste rij een belangrijke rol spelen. Ik ken dus al veel namen en gezichten, maar nog lang niet iedereen.'

'Naast het nationale werk voor het IDON en het Noordzeebeleid behandel ik de internationale dossiers *maritieme ruimtelijke ordening* en de *eventuele EU-strategie voor de Noordzee en het Kanaal*. In het Nationaal Waterplan staat onze wens om goed met de buurlanden en stakeholders samen te werken aan economisch en ecologisch verantwoord en veilig gebruik van de Noordzee. En in Brussel leeft de wens om lidstaten te stimuleren meer geld en werkgelegenheid uit de kust en zeeën te halen. Maritieme

Ruimtelijke Ordening, waar we in Nederland al vorm aan geven, ziet de EU daarvoor als verstandig hulpmiddel. Om het netwerk en de inhoud goed te leren kennen, was ik in mei in Gijon tijdens de Europese maritieme dagen en onlangs bij onze eigen Noordzeedagen op Texel. Dat leverde me een schat aan informatie en contacten op.'

En het IDON zelf, hoe kijk je daar naar?

'Diverse departementen en hun primaire stakeholders hebben belangen op of bij de Noordzee. De afstemming en coördinatie daarover vindt in het IDON plaats. Het is dé plek waar de Haagse besluitvorming in samenhang wordt voorbereid. Op de Noordzee spelen soms tegenstrijdige belangen tussen overheden, bedrijfsleven en belangenorganisaties. Dat vraagt in de voorbereiding van beleidskeuzes om zorgvuldigheid, transparantie en om inhoudelijke en procesmatige kwaliteit. Die wil ik graag mee ontwikkelen en bewaken.'

'Het IDON is sinds maart drie keer bijeen geweest. De directeurs weten elkaar goed te vinden. Bovendien hebben de voorzitter en leden een enorme drive voor goed, begrijpelijk en uitvoerbaar beleid. Het is een uitdaging om met z'n allen langs verschillende inhoudelijke en politieke sporen goede afwegingen te maken voor de toekomst. Samenwerken is soms een hele opgave, maar in dat opzicht zijn er twee pluspunten. Als eerste bestaat het IDON al lange tijd en

als tweede zie ik de fusie van EZ met LNV en van VenW met VROM als een kans. Met name interdepartementaal, maar hopelijk ook voor de stakeholders is hier winst uit te halen.'

Wat breng je mee voor de Noordzee?

'Ik betitel mezelf graag als econoom en heb een achtergrond in organisatiekunde. Verder ben ik zeer veelzijdig geïnteresseerd, in de grote lijnen en de details. Ik heb geleerd dat die laatste erg belangrijk zijn. Of het nu om juridische, communicatieve of politiek-bestuurlijke aspecten gaat, alles samen heeft consequenties voor inhoud, geld, keuzes en draagvlak. Het is mijn werk de directeurs in het IDON te helpen bij kwalitatief uitstekende, afgewogen besluitvorming. Dat vergt een houding van concreet maken en aanpakken, luisteren en begrijpen, voordragen en doorgronden.'

Een woord tot slot?

'Ik voel me met de Noordzee als een vis in het water. De houding en inzet van alle betrokkenen bij de Noordzee is daarnaast zeer positief. Mocht iemand in het netwerk mij of het IDON nodig hebben, dan staan mijn communicatielijnen altijd open.'

MEER INFORMATIE:

Lodewijk Abspoel

(IenM, DG Water)

Telefoon 070 351 71 15 of 06 – 23 43 08 69

Lodewijk.abspoel@minvenw.nl

Levendige discussies over monitoring, duurzame scheepvaart en visserij-innovaties

Het Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee op Texel was op 7 en 8 oktober de gastheer van de Noordzeedagen 2010. Het thema was: 'Ongekende Noordzee'. Tijdens deze dagen werden een aantal thema's behandeld in discussiegroepen. Op basis van een uitgebreid studentenverslag volgt hieronder een samenvatting van de belangrijkste items die in de discussiegroepen zijn besproken.

MONITORING

Meer dan ooit wordt de behoefte gevoeld aan een nationaal afgestemd monitoringsprogramma of – als dat niet haalbaar is – een overzicht van alle monitoringsactiviteiten en -gegevens, zo bleek uit het debat.

Een manier om efficiënt met monitoring op zee om te gaan is door meten te combineren met modelleren. Dit is niet eenvoudig, doordat de Noordzee erg groot is en de metingen natuurlijk niet vlakdekkend zijn. Het belangrijkste verbeterpunt zal integrale monitoring, opslag en ontsluiting van de monitoringgegevens zijn, waarmee als is begonnen in het Informatiehuis Marien.

Over de problematiek van de eutrofiëring van de Noordzee waren de deelnemers unaniem: door de maatregelen van de afgelopen 30 jaar is dat probleem voor Nederland grotendeels teruggedrongen, alhoewel het zinvol blijft de nitraat-fosfaatratio in een beperkte vorm te monitoren.

Zorgen maakten de deelnemers zich over nieuwe polyfluorverbindingen en andere onbekende stoffen. Het zou goed zijn als de industrie openheid van zaken geeft over de stoffen die zij produceert en die in de Noordzee terecht kunnen komen. Monitoring van deze stoffen is ook belangrijk.

BODEMFAUNA, BRUINVISSSEN EN FYSISCHE MONITORING

Verschiedende discussiegroepen besteedden aandacht aan respectievelijk de monitoring van bodemfauna en bruinvissen en aan fysieke monitoring.

Wat betreft de bodemfauna lijkt het gewenst te focussen op effecten van de boomkor en 'nieuwe vistuigen'. Ook is meer onderzoek nodig naar de ondiepe gebieden (10 tot 15 meter diep) langs de kustlijn. Een belangrijke vraag daarbij is hoe de bodemfauna er in een ongestoorde situatie uitziet.

Het beeld van het monitoringprogramma van de bruinvis is dat deze monitoring versnipperd is. Overzicht en samenhang zijn belangrijk om een goed beschermingsplan op te stellen.

In fysische monitoring van de Noordzee gaat veel geld om. De koppeling tussen ecologische onderzoeken en de fysische gegevens die worden verzameld, is lastig en gebeurt nog onvoldoende. Het is van het grootste belang alle data toegankelijk te maken voor de verschillende onderzoeksinstituten, vonden de deelnemers.

DUURZAME SCHEEPVAART

In een plenaire sessie gingen verschillende sprekers in op het thema duurzame scheepvaart.

Eén van de onderwerpen was de kwestie van het ballastwater. Via lozing van ballastwater worden exoten in onze wateren geïntroduceerd. Sommigen hiervan gedijen zo goed dat zij andere soorten verdringen. Van de exoten in de Noordzee is 62 procent via schepen binnengekomen. Scheepsvrachtvervoerders hebben behoefte aan uniforme, internationale regels voor ballastwater en afstemming voor het moment van invoering. De Ballast Water Management Conventie van de IMO biedt gedetailleerde richtlijnen voor het uitrusten van schepen met (dure) ballastwaterinstallaties. Nederland heeft de Conventie inmiddels geratificeerd.

Tijdens de sessie werd ook een vurig pleidooi gehouden voor meer onderzoek naar schadelijke stoffen die vrijkomen bij het spoelen van de tanks van chemicaliëntankers.

PLASTIC AFVAL

Het onderwerp zwerfvuil op zee kwam uitvoerig aan de orde. Driekwart van het afval is plastic, op sommige plekken drijven wel 2000 stukjes per km². Vogels en mariene zoogdieren zien het plastic vaak aan voor voedsel. De monitoring op de Noordzee gebeurt voornamelijk aan de hand van de maaginhoud van Noordse stormvogels. Tot 2000 was er een dalende trend te zien, maar sindsdien is het niveau hetzelfde gebleven. Eén van de *ecological quality objectives* van OSPAR is dat maximaal 10 procent van de vogels meer dan 0,19 procent plastic in de maag mag hebben, een streefwaarde die lang niet wordt gehaald; 60 procent heeft meer plastic in de maag dan toegestaan. Doel van het beleid is het probleem terug te dringen door middel van brongerichte aanpak, het verpakkingenbeleid en bewustwording. Maar dat is een kwestie van lange adem. Essentieel is dat beheerders en kennisinstituten samen optrekken. Van de acties die lopen is het *fishing for litter*-project een van de bekendste. Vissers krijgen afvalzakken mee aan boord, waar zij opgevisst zwerfvuil in kunnen doen. Dat kunnen

ze vervolgens kosteloos in de haven afgeven. Alleen het chemische afval dat ze opvissen, kan nu niet kosteloos worden afgegeven. Dit heeft inmiddels de aandacht van de beheerder.

VISSERIJ-INNOVATIES

Ook het thema innovaties in de visserij maakte veel tongen los. 'Stoppen met vissen is geen optie', aldus een van de sprekers. 'De sector is niet slecht bezig. Zo gaat het op zich goed met de platvissector, getuige het groeiende aantal MSC-certificaten en het goed lopende Visserij Innovatie Platform. Toch kan visserij nog steeds ernstige gevolgen hebben voor ecosystemen.' De overheid verwacht van de visserijsector dat deze zichzelf vernieuwt en verduurzaamt, desnoods door te saneren. Doelen voor de visserij zijn een gezonde vispopulatie, voor delen van de kustregio een sociaal-economische sterke visserij en het herstel van het natuurlijke bodemleven. Het idee is om dit te bewerkstelligen door zoneringsgebieden waar met verschillende technieken mag worden gevestigd. De natuur- en milieuorganisaties zijn hier voorstander van, maar de visserijsector heeft hier nog grote twijfels bij. Waar de sector wél heil in ziet, is de toepassing van nieuwe vismethoden, zoals het gebruik van de pulskor in de

visserij op platvis. Een andere innovatie is de Sumwing, een lichtgewicht alternatief voor de boomkor. Een combinatie van beide methoden blijkt ecologisch en economisch zeer rendabel te zijn. De brandstofbesparing is zo enorm (45 procent), dat de investering zich binnen één jaar terugverdient. Daarnaast is de vangst groter, de bodembe-roering geringer en kan de bijvangst met de helft worden teruggedrongen. Ook op deze Noordzeedagen is het laatste woord over duurzame visserij nog niet gezegd.

MEER INFORMATIE:

Mariska Harte

(IenM, RWS Noordzee)

Telefoon 070 336 66 09 of 06 523 54 524

mariska.harte@rws.nl

Voor het uitgebreide studentenverslag kan Mariska harte benaderd worden.

AFSPRAKEN NOORDZEEDAGEN 2009

De conferentie begon met een terugblik op de afspraken van de Noordzeedagen 2009. Wat is daarvan terechtgekomen? Vrij veel, zo bleek, zij het niet altijd in de mate en omvang die de initiatiefnemers zouden wensen.

- Afstemmen van monitoring met het buitenland en RWS

Er is overleg met Engeland en Duitsland. Internationale zaken gaan langzaam, maar als landen elkaar gevonden hebben, blijven de contacten ook voor lange tijd bestaan. De programma's zijn nog niet geheel op elkaar afgesteld.

- Organisatie van internationale beheerdersconferentie door Rijkswaterstaat

Deze conferentie is geweest, maar de opkomst was minder dan verwacht. Er zijn afspraken gemaakt over twee thema's, namelijk monitoring en scheepvaart. Het lijkt erop dat er geen vervolg komt in deze brede opzet.

- Clean Shipping Concept

Dit concept is ontstaan door een samenwerking tussen internationale milieuorganisaties. Het doel is om internationale normen te ontwikkelen voor havengebieden. Ondanks dat er al veel werk is verzet en het een geslaagde poging lijkt, zijn ze nog niet verder gekomen dan de onderhandelingstafel.

- Prijsvraag beste business case

Deze loopt, de prijsvraag is een week voor de Noordzeedagen 2010 geopend. Er zijn tot dusver bijvoorbeeld drie innovatieve ideeën naar boven gekomen voor meervoudig ruimtegebruik: een zeewierkwekerij in windmolenparken, een mosselzaadinvanginstallatie en een getijdenturbine. De organisatoren willen mooie ideeën die in dit straatje passen stimuleren en helpen bij het ten uitvoer brengen.

- Financiën uit commerciële zandwinning aanwenden voor gezamenlijke monitoringsactiviteiten

Boven op de wettelijke verplichtingen vanuit de vergunningen wordt er nog weinig extra gedaan qua vrijwillige monitoring.

- Informele Taskforce monitoringsstrategie

Deze Taskforce bestaat sinds kort en opereert op nationaal niveau. De organisatie is nu nog bezig om ideeën te verzamelen en fondsen te werven. Rijkswaterstaat heeft dit opgepakt.

- Regie over proces voor nationale onderzoeksprogrammering voor de zee

Leidinggevend hebben een gezamenlijk onderzoeksrapport opgesteld en er lopen al verscheidene projecten. Verder vindt er een evaluatie plaats van de gang van zaken.

- Informatiehuis Marien.

Dit project loopt. Interdepartementaal lijkt iedereen hier positief tegenover te staan.

Onderzoek naar effecten garnalenvisserij op bodemleven in Voordelta

Tot eind 2013 wordt samen met twee garnalenvissers onderzoek uitgevoerd op zes "raaien" in de Voordelta. Dit onderzoek moet vaststellen welke uitwerking deze visserijvorm heeft op het bodemleven in het bodembeschermingsgebied van de Voordelta. Andere garnalenvissers moeten zolang deze zes raaien mijden.

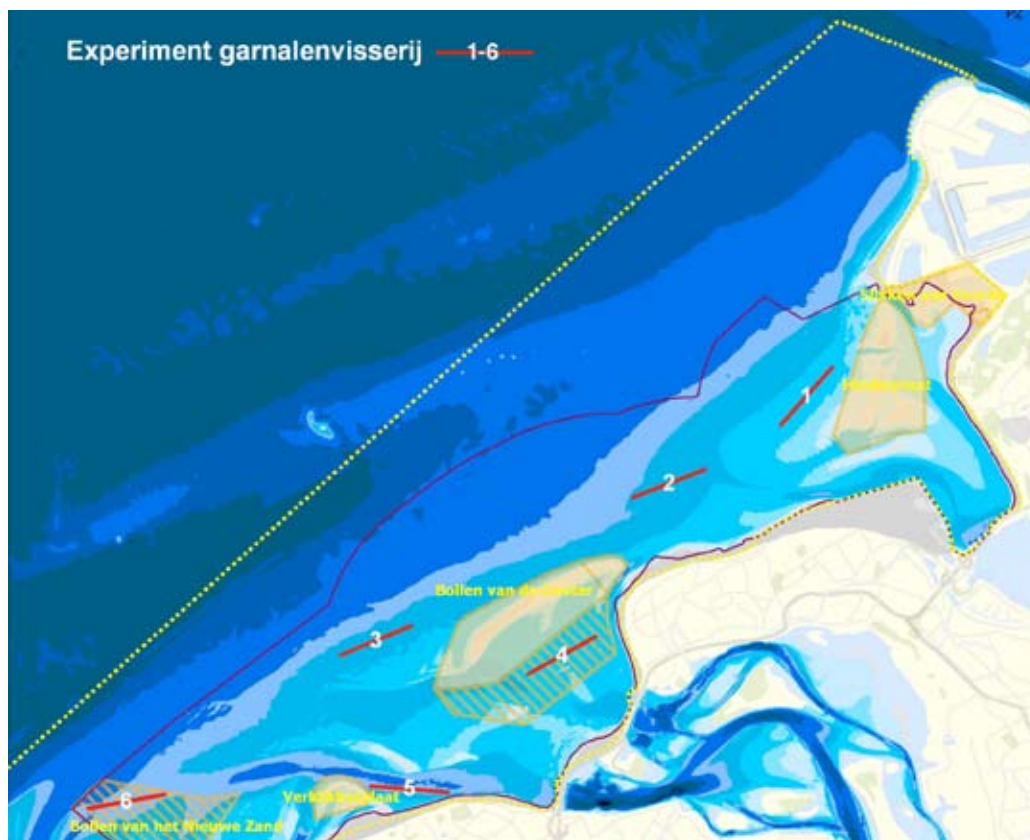
Op 27 april gaven Mennobart van Eerden van RWS Waterdienst en Wanda Zevenboom van RWS Dienst Noordzee een feestelijk tintje aan de start van een drie jaar durend onderzoek naar de effecten van de garnalenvisserij op het bodemleven in de Voordelta. Aan dit onderzoek doen mee: de garnalenvisserijsector, Rijkswaterstaat, het ministerie van EL&I (voormalig LNV), het Havenbedrijf Rotterdam en Stichting De Noordzee. Zij zijn vertegenwoordigd in een projectgroep.

COMPENSATIE

Tien procent bodemherstel in de Voordelta is afgesproken als compensatie voor de aanleg van de Tweede Maasvlakte. Het is belangrijk om te weten in hoeverre de garnalenvisserij het halen van die doelstelling beïnvloedt. De onderzoekers kijken alleen naar de effecten van bodemberoering op de hoeveelheid en de soortensamenstelling van bodemdieren, zowel op als in de bodem. Het onderzoek – dat doorloopt tot eind 2013 – wordt uitgevoerd van mei tot november, de maanden waarin op garnalen mag worden gevestigd. Het beperkt zich tot zes raaien (zie kaart). Daarbinnen vindt gecontroleerde bevissing plaats, worden vooraf én na bevissing de bodemdieren bemonsterd en worden opnames met een *side scan-sonar* gemaakt.

Lokale vissers, die lid zijn van de projectgroep, voeren de bevissing uit. De effecten

Overhandiging projectplan garnalenvisserij-onderzoek Voordelta aan Jan Luime, één van de uitvoerders van de experimentele bevissing van de raaien

Garnalenvisserij

op het bodemleven worden vastgesteld door het beviste deel van de raai te bemonsteren met behulp van twee bodemhappers en een bodemschaaf. De uitkomsten worden vergeleken met het niet-beviste deel van de raaien. Het meetschip van RWS DNZ voert de bemonstering uit. Ook voert het schip *side scan-sonar* onderzoek uit waarmee eventuele vistuigsporen in de bodem zichtbaar worden gemaakt. Onderzoekers van IMARES analyseren de monsters en rapporteren de resultaten. MARIN verzorgt de registratie van en de rapportage over het scheepvaartverkeer in de raaien aan de hand van de AIS- en Radar-resultaten.

EVALUATIE

In het blad *Visserijnieuws* is dit gezamenlijke onderzoek aangekondigd en zijn ook de exacte coördinaten van de raaien bekendgemaakt. Met de vissers is afgesproken dat vanaf half mei 2010 tot eind 2013 niemand anders dan de twee garnalenvissers die bij dit onderzoek zijn betrokken, binnen deze zes raaien bodembevissing mag uitvoeren. Het is van groot belang dat iedereen zich aan deze afspraak houdt. Immers, de garnalenvisserij is er zelf bij gebaat dat het onder-

zoek niet wordt vertroebeld. Het AIS-systeem en de logboeken van vissers in de Voordelta worden gebruikt om achteraf aan te tonen of het onderzoek in goed gecontroleerde omstandigheden is uitgevoerd.

Het onderzoek moet een helder en eenduidig beeld opleveren van mogelijke effecten van de garnalenvisserij. De resultaten maken deel uit van de evaluatie van het Monitoringprogramma Natuurcompensatie Voordelta die in 2013 in het kader van het beheerplan Voordelta plaatsvindt. Via de leden van de projectgroep worden alle partijen op de hoogte gebracht van de voortgang.

MEER INFORMATIE:

Wanda Zevenboom

(IenM, RWS Noordzee)
Telefoon (070) 336 68 83
of 06 27 03 82 35
wanda.zevenboom@rws.nl

Johan Nooitgedagt

(Nederlandse Vissersbond)

Adriaan van der Schans

(ELenI)

Meerdere ministeries hebben iets te zeggen over de Noordzee. Voor bedrijven en organisaties die iets ondernemen op de Noordzee is het dan ook niet altijd even gemakkelijk om een antwoord te vinden op vragen aan de overheid. De overheid wil hen daarbij beter van dienst zijn met het Noordzeeloket. Het loket beantwoordt vragen over onderwerpen als windenergie, scheepvaart, beroepsvisserij, olie- en gaswinning, baggeren, zandwinning, milieu of recreatie. Ook voor geheel nieuwe initiatieven is het loket de aangewezen vraagbaak. Vraagstellers krijgen z.s.m. antwoord of worden rechtstreeks doorverwezen naar de juiste contactpersoon binnen de overheid.

Veel antwoorden zijn ook te vinden op www.noordzeeloket.nl. Op deze website staat onder meer informatie over beleid, wet- en regelgeving, activiteiten en ondernemen op zee, natuur en milieu, ruimtegebruik en relevante maatschappelijke en overheidsorganisaties. Bovendien is er een link naar www.noordzeeatlas.nl. Deze site bevat kaarten met gegevens die betrekking hebben op het watersysteem, gebruik, beleid en beheer van de Noordzee.

Noordzeeloket
Telefoon 0900 - 666 73 93
(24/7 bereikbaar)
www.noordzeeloket.nl
noordzeeloket@rws.nl

De IDON nieuwsbrief Integraal Beheer Noordzee heeft als doel u op de hoogte te houden van de ontwikkelingen op het gebied van beleid en beheer op de Noordzee. De Nieuwsbrief verschijnt twee keer per jaar. Het blad wordt verspreid binnen de betrokken ministeries en sectoren. Aan geïnteresseerden wordt de nieuwsbrief op aanvraag gratis toegezonden. Overname van artikelen is toegestaan onder bronvermelding. Voor illustraties en foto's is wel toestemming nodig. Gratis exemplaren zijn bij het redactieadres verkrijgbaar. Een digitale versie van de nieuwsbrief kunt u vinden op www.noordzeeloket.nl

Uitgave

Interdepartementaal Directieurenoverleg Noordzee (IDON)

Eindredactie

Mariska Harte
Martine Graafland
Rob Vransen
Bijnsdorp Communicatie Projecten, Amsterdam

Redactieadres

Ministerie Infrastructuur en Milieu
Rijkswaterstaat Noordzee
Postbus 5807
2280 HV Rijswijk
E-mail: rob.vransen@rws.nl
Telefoon 070 336 66 48

Fotografie

Ministerie Infrastructuur en Milieu
Rijkswaterstaat Dienst Noordzee
Wageningen UR IMARES
Jaap Hofker Ameland
Johan Krol

Vormgeving

Balyon, Zoeterwoude

Druk

Scheffer drukkerij

Oplage

1500

Algemene informatie over Noordzee beleid en beheer is te vinden op www.noordzeeloket.nl

Betrokken ministeries en diensten

Ministerie van Infrastructuur en Milieu
■ Directoraat-generaal Water
■ Directoraat-generaal Luchtvaart en Maritiem
■ Rijkswaterstaat Noordzee
■ Rijkswaterstaat Waterdienst
■ Directoraat-generaal Ruimte

Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie

■ Directoraat-generaal Energie en Telecommunicatie
■ Directie Natuur
■ Directie Visserij

Kustwachtcentrum

Ministerie van Buitenlandse zaken

Ministerie van Defensie

Ministeries van Financiën

Colofon